

Noel baba дәл – АҢАЗ БАБА!

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 22 января, 2025

Noel baba дәл – АҢАЗ БАБА! NOEL BABA DÄL – АҢАЗ БАБА!

Bütün dünýäde bellenilip geçilýän Täze ýyl baýramçylygyny bilmeýän ýok bolsa gerek. Hemme baýramçylygyňam özüne görä gyzygy, özüne görä aýratynlygy, şowhun-şagalaňy bardyr welin, Täze ýyl baýramçylygy gelende tutuş adamzat aýratyn bir şatlykly keşbe girýär. Adamlar töründe ýygnap-üýşüren nämesi bar bolsa, orta – saçaga goýup, maşgalasy, ýakynlary, dogan-garyndaşy, dost-ýary, tanyş-bilişi bilen iýip-içýär, wagtyny hoş geçirýär. Garaz, milli baýramçylyklardan tapawutlylykda, Täze ýyl baýramçylygynyň adamzady jynsyna, ynanjyna, dinine, diline, milletine, ýaşayan ýerine, ýurduna, döwletine, kärine we wezipesine garamazdan biri-birine ysnyşdyrmakda,

dostlaşmakda-doganlaşmakda umumyadamzat ähmiýeti bar. Birem şu, Täze ýyl baýramçylygyny Aýaz babasyz göz öňüne getirmek mümkin däl. Arkasyna her dürli sowgatdan, nogul-nabatdan, kemptdyr şokoladdan mas doldurylan agzy bogdakly haltany alyp, eli hasaly, ýany Garpamykly öýme-öý aýlanyp ýören Aýaz baba gelýär diýseň, aýdanyňy etmeýän iň bezzat çagajyklar hem hantamaçylykly nazarlaryny bosaga dikip akyllýja oturybererler.

Ýazgylaryňy, pikirleriňi internet arkaly köpçülige ýetirmek has amatly we elýeterli görnüşe geçmegi bilen döredijilik dünýäsinde-de uly öwrülişikler bolup geçdi. Indi islendik wagt islendik ýurtda ýaşaýan adam üçin internetde paýlaşylan ýazgynyň okalmak mümkinçiligi bar. Mundan elbetde, ýazgysy paýlaşylmaga we paýlaşylan ýazgysy okalmaga mynasyp dällerem peýdalyp bilýär. Gep munda däl. Biziň aýtmak isleýän zadymyz: Täze ýyl ýaly döwletimizde we бүтін dünýäde uly şatlyk we şowhun-şagalaň bilen garşylanylyp belenilýän umumyadamzat baýramçylygyna "Aý, ynha, Täze ýyl hristianlaryň baýramymyşyn...", "Aý, ynha, Täze ýyl günü hristianlarda Isus Hristosyň doglan gününe gabat gelýäرمىşin...", "Aý, ynha, Täze ýyl gadymy ýewropalylaryň Noel babasyndan gaýdýar", "Täze ýyl gününü baýram etmek musulmanlara ýa türkmenlere dürs dälmişin" we ş.m.. bolgusyz patarrakylar bilen agzybir halkymyzyň, asyl tutuş dünýä jemgyýetçiliginiň iň şatlykly gününde adamlaryň agzyna zäk atyp, keýpini gaçyrmaga çalyşýan gözli kör aslyny bilmezler bar...

Esasy mesele munda-da däl. Sebäbi giň gözyetimli, sowukganly we her öňýeteniň gepine gulak gabardyp ýörmeýän polady ýumşak halkymyz bular ýaly bolgusyz ýazgylary algy-bergä alybam duranok. Biziň bärde esasy aýtjak we ünsi çekjek bolýan zadymyz, aslynda Noel babadan täsirlenip ýasaldy hasap edilýän Aýaz babanyň entek Noel baba diýilýän zadyň ady-eseri ýokka, (Gündogarda, Orta Aziýada durmuş gaýnap-joşýarka ol wagtlar Ýewropany galyň-galyň buzluklar tutýardy) has irki eýýamlarda hut özümüzde – türkmen halkynyň gadymy taryhynda bolanlygydyr.

Gadymy türki mifologiýasy boýunça ylmy-barlag işlerini alyp baran alymlaryň aýtmagyna görä, gadymy türkmenleriň atababalarynda "Sowuguň hany" diýip tanalýan Aýaz baba (Aýaz ata) sowuk we aýazly howalarda orta çykyp we garyp-gasarlara kömek edip ýören ýagşyzada adam hasaplanypdyr.

Elbetde, käbir taryhçylar dekabryň soňky ongünlüğini gadymy eýranlylaryň otparazlykdan öňki ynanan hudaýy Mitranyň doglan gününe baglanyşdyrýarlar. Perslerden rimli butparazlara, rimlilerdenem hristianlara miras galan bu baýram soňabaka Hezreti Isa pygamberiň doglan günü hökmünde mübäreklenip başlanypdyr. Muňa garamazdan yslam taryhçylary görkezilen senede Isa pygamberiň dogulmandygyny ynamly taryhy delillere esaslanyp ýalana çykardylar.

(Maglumat üçin seret: Ekrem Bugra Ekinji "Hezreti Isa haçan doguldy?",

makalanyň

saýtdaky

linki:

http://kitapcy.ml/news/hezreti_isa_hacan_doguldy/2018-06-10-52
).

Diýmek, Mitranyňam Aýaz baba bilen hiç hili galtaşýan ýeri ýok. Isa pygamberem aýdylan wagtda dogulmadyk bolsa, Noel baba diýilýän toslama gahrymanyňam ýoklugy belli bolsa, onda Täze ýyl gününü bellemek we Aýaz babanyň sowgadyna hantama bolmak ilkinji bolup türkî halklarda başlanypdyr. Ýagny Noel baba diýilýän toslama gahryman türkî halklaryň Aýaz babasyndan ýewropalylara geçipdir diýip ynamly aýdyp bolar.

Aýaz baba hakynda köpsanly rowaýat saklanyp galypdyr. Ol ilki sowukdan çykan bir ruh hökmünde sypatlandyrypdyr. Rowaýatlarda ýagşy niýetli, hoşgylaw, ynsanperwer Aýaz babanyň obrazy janlanýar. Ilki-ilkiler oňa Mukaddes baba, Arça baba, has soňra Aýaz baba diýipdirler.

Aýaz baba Aý sowugyndan döräpdir we onuň ady "Aýyň yşygy" manysyny berýär. Aýaz baba Nuh pygamberiň agtygy we ähli türkî milletleriň nesilbaşysy bolan Türküň atasy hasaplanýar we onuň ýanynda elmydama gyz agtyjagy bolan Garpamyk bolupdyr.

Bu gadymdan galan däp-dessurlar eziz Türkmenistan watanymyzdan başga-da doganlyk Gazagystan we Gyrgyzystan döwletlerinde gys möwsümünde geçirilýän festiwallarda, köpçülikleýin çärelerde henizlerem dowam edip gelýär.

• **Aýaz baba**

Orta Aziýada ýaşaýan türkî halklaryň Täze ýyl günü hökmünde Nardugan baýramyny belleýändigini aýdýan türkîýeli professor Nurullah Çetin: "Noel baýramy Hezreti Isa pygamberiň doglan

güni hökmünde gutlansa-da, aslynda Noel baba diýen adam hiç haçanam ýaşap geçen adam däl. Ol barada aýdylýanlaryň barsy ýalan-ýaşryk toslama gürrüňlerden ybarat. Bizde hristianlaryň Noel babasyna derek ähli türk kowumlaryň Aýaz babasy bar. Rowaýatlara ser salanymyzda, gadymy türk taýpalar Sowugyň hany diýip tanalýan Aýaz babany gysyň diňe sowuk günlerinde çykýan we aç, hor-homsy, öýsüz-öwzarsyz garyp-pukaralara kömek edýän ýagşyzada hökmünde orta çykaryar. Aýaz sözi ähli türk halklarda "doňduryjy sowuk" manysyny aňladýar. Aý hudaýynyň sowuga garşy türk taýpalary goramak üçin Aýaz hany iberendigine ynanylýar. Aýaz baba türk halklaryň hakyky Noel babasydyr. Onuň medeni we etimologik taýdandam geçmiş taryhymyzda şahsyýet derejesine göterilip ynanylandygy taryhy hakykat" diýdi.

Professor N.Çetin Nardugan baýramy barada ýene-de şeýle diýdi: "Ähli türk kowumlaryň täzededen dogluş baýramy Nardugandyr. Nar – Gün, dugan – bolsa dogan (Nardugan, Nardogan – Täze dogan Gün) manysyny berýär. Ýslamdan owalky gadymy türk medeniýetinde we ynanjynda dünýäniň orruk ortasynda durmuş agajy bolan Ak arçanyň (ýel agajy) ösýändigine ynanylypdyr. Gündiziň uzamaga başlaýan 22-nji ýanwar gününde gijäni ýeňen Gün ýeňşini baýram edipdir. Galyberse-de gijäniň garaňkylygy şere, gündiziň aýdyňlygy haýra ýorulypdyr ("Agşamyň haýryndan ertiriň şeri" diýen türkmen nakyly hut şu ynanç bilen baglanyşykly dörän atalar sözüdir).

Gadymy türkiler Ülgem taňra minnetdarlyk bildirmek üçin Ak arçanyň daşynda aýdym aýdyp bir-birlerini mübärekläpdirler. Ak arçanyň şahalaryndan Taňra edilen dogma-dilegler ýazylyp asylypdyr, agajyň aşagynda bolsa getirilen sowgatlar goýlupdyr..."

Başga bir türk professory Özkul Çobanogly hem N.Çetiniň aýdanlaryny goldap çykyş etdi:

"Gadymy türk mifologiyasynda ýel (şemal) älemi aýlaýjy, herekete getiriji güýç, taňry ýa-da ylahy güýje barabar ruh hasaplanypdyr. Aýaz (Aýas) bolsa türk dilleriň ählisinde "doňduryjy sowuk" manysyny berýär. Aýazyň peýda boluşy Ülkem ýyldyzlar toplumyna baglanyşdyrylýar. Rowaýata görä Ülkem

alty ýyldyzy asmanyň alty deşigidir we ol deşiklerden ýer ýüzüne sowuk howa üflenipdir we howa sowap gyş pasly başlanypdyr. Şonuň üçin Aýaz baba gadymy türk mifologiyasynda möhüm rol oýnaýar. Aýaz han sowugyň taňrasy hasaplanypdyr. Ol sowukda, kyn günde galanlara kömek edip, olara gut (bagt) we gőzellik paýlapdyr". Taryhy makalalar